Quaderns de Vilaniu, 29: 13-26 (1996)

Quaderns d'Arqueologia

CODEX, CINC ANYS D'EXPERIÈNCIA. LA VIL·LA DEL TORRENT DE VALLMOLL, UN CAS PRÀCTIC

per Josep M. Macias i Solé

Paraules clau: Vallmoll, vil·la romana, empresa d'arqueologia.

Resum: l'anàlisi de l'actuació realitzada per Codex, SCCL en un jaciment arqueològic (vil·la del torrent de Vallmoll) serveix de pretext per exposar la tasca que porta a terme l'esmentada empresa de serveis d'arqueologia i patrimoni.

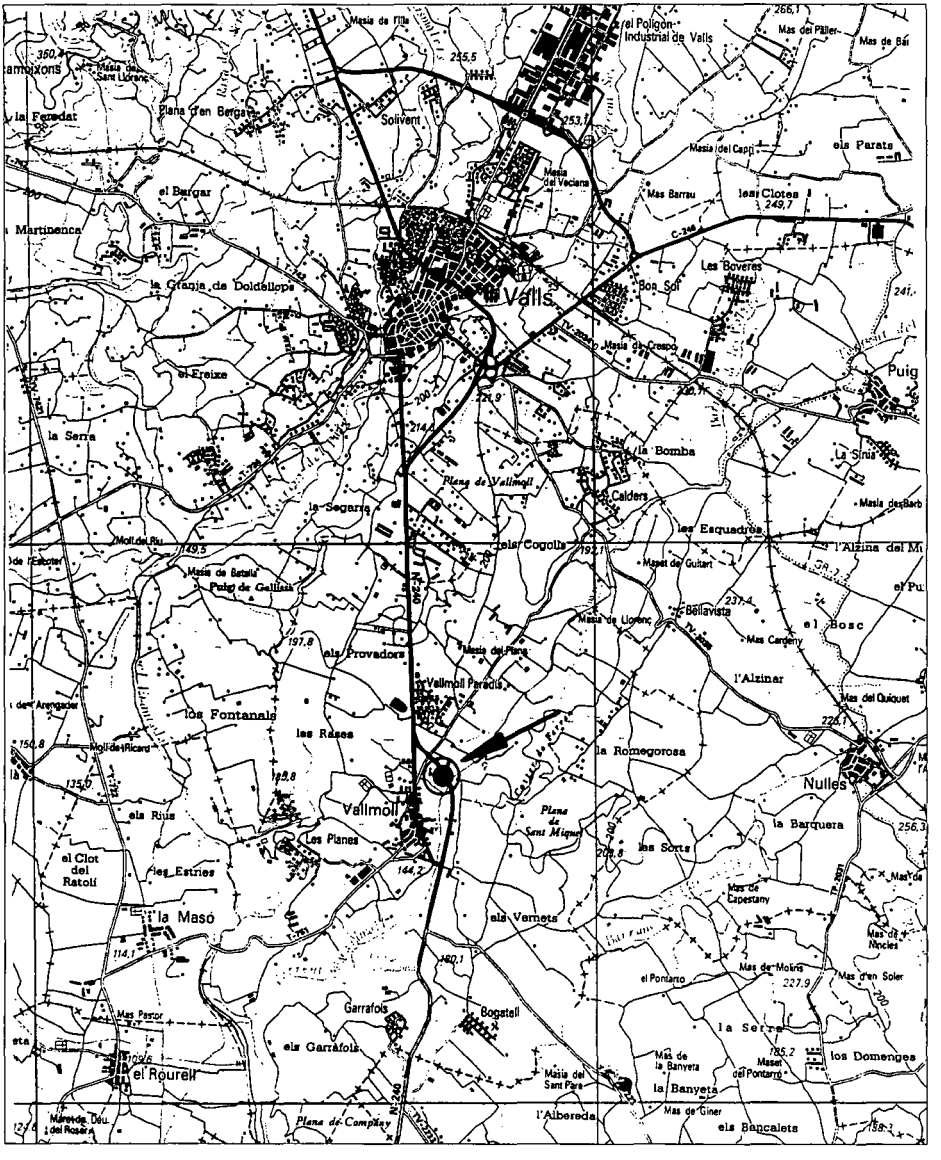
Abstract: the work carried out by Codex, SCCL —a fim dedicated to archaeology and patrimony— is shown through the study of their work in an archaeological site (*vil·la del torrent de Vallmoll*).

Presentació

El perquè d'aquesta xerrada en un seminari dedicat a les excavacions arqueològiques a l'Alt Camp s'explica per la ferma voluntat de l'organització d'incloure els resultats obtinguts per Codex en la vil·la romana del torrent de Vallmoll. L'actuació realitzada en aquesta vil·la fou molt breu i consistí en una intervenció arqueològica d'urgència centrada en una part perifèrica que no ens va proporcionar dades científiques de rellevància. No obstant això, l'excavació realitzada esdevé actualment l'única actuació professional i tècnica desenvolupada en aquest jaciment, fet que constitueix un valor afegit. D'altra banda, coincidint amb el cinquè aniversari de l'empresa Codex, SCCL-Arqueologia i Patrimoni, totes dues parts consideraren que era positiu, per al desenvolupament del seminari, complementar l'exposició dels breus resultats de l'excavació amb una valoració empresarial i laboral dels cinc anys d'experiència de Codex.

Codex 1990-1995. Origen i organització interna

L'aparició de Codex, una de les empreses arqueològiques pioneres de Catalunya, no és un fet aïllat ni casual, sinó que és una resposta concreta a la manca d'estructuració del mercat laboral arqueològic dels darrers anys. L'aplicació de la Llei del patrimoni de l'Estat a partir del 1985 i una major sensibilització envers el patrimoni cultural i ambiental, dins dels qual s'inclou evidentment el patrimoni arqueològic del nostre país, han creat unes necessitats que poden ser satisfetes per iniciatives privades, sempre sota un control estricte de l'administració, tal com succeeix en altres àmbits de l'economia i de la productivitat.

Valls
Vallmoll
Nulles
el Rourell
la Masó
els Fontanals
els Garrafols
Bogatell
la Serra
els Domenges
la Banyeta
l'Albereda
Plana de Vallmoll
Plana de Sant Miquel
Plana de Campins
el Poligon Industrial de Valls
Solivent
Puig
el Bosc
l'Alzinar
la Romegorosa
la Barquera
els Sorts
els Vernets
els Rius
Les Planes
les Rases
els Provadors
la Bomba
Les Boveres
Bon Sol
la Granja de Doldellops
el Bergar
el Freixe
la Serra
la Segarra
la Cogolla
Calders
les Esquadres
Bellavista
Mas Cargeny
Mas del Quiquet
Mas de Capestany
Mas de Nincles
Mas d'en Soler
Mas de Molins
el Pontarro
Mas de la Banyeta
Masset del Pontarro
Mas de Giner
els Bancalets
Mas Pastor
Mas de Bal
Mas dels Pallers
les Clotes
els Parats
Masia de Prespo
Masia del Plano
Masia de Llorenç
Masia del Vaciana
Masia del Capp
Masia del Sant Pare
Mas Barrau
Masia de l'Illa
Masia de Sant Llorenç
Plana den Bergada
la Feredat
Martinenca
Molí de Ricard
Molí del Riu
Mas de Batalla
Puigde Gelltires
Vallmoll Paradis
Mas de Guitart
Mas de Tapioles
Mas de Tapioles
Mas de Tapioles

L'objectiu d'una empresa d'arqueologia és oferir tots aquells serveis relacionats amb el tractament, la conservació i la difusió del patrimoni arqueològic i històric. En aquest camp tan ampli i extens s'hi inclouen des de les excavacions arqueològiques —els tipus més habituals— fins a la restauració, la dignificació i la divulgació de conjunts arqueològics: projectes d'adequació museogràfica, estudis d'impacte, cursos de formació, etc.

Codex neix l'any 1990 a partir d'una experiència ocupacional anterior: el Taller Escola d'Arqueologia de Tarragona (TED'A), inserit en el programa d'escoles taller per a la recuperació del patrimoni, i amb el suport de l'Ajuntament de Tarragona, l'Instituto Nacional de Empleo (Inem) i el Fons Social Europeu. Aquesta experiència resultà clau per a la creació d'un equip posterior de professionals habituat en el treball en equip i apte per donar respostes al mercat laboral.

El projecte de creació de la Societat Cooperativa Catalana Limitada fou realitzat pels mateixos membres amb l'assessorament de la Fundació Ventosa i Roig (Federació Catalana de Cooperatives) a partir d'un curs d'introducció al món empresarial i a l'entorn cooperatiu. Paral·lelament es va encarregar un estudi de viabilitat al Gabinet d'Anàlisi i Planificació (GAP, SCCL) per valorar la viabilitat econòmica i financera d'una empresa d'aquestes característiques. Un cop constituïda l'empresa, els socis es dividiren en dues categories laborals: auxiliars d'arqueologia i arqueòlegs. La figura de l'auxiliar d'arqueologia ha esdevingut una aportació fonamental dins de l'organització i l'execució del treball arqueològic i és mèrit dels plantejaments docents del TED'A. Concretament, la seva tasca consisteix en la realització directa de les excavacions i els treballs, sota el control dels caps de colla i la direcció dels arqueòlegs. Aquest treballador especialitzat permet efectuar actuacions arqueològiques satisfactòriament, tant des d'un punt de vista científic com laboral.

L'organització del treball es fonamenta en una estructura dirigida pel gerent i amb el suport d'un cos administratiu i els caps de l'àrea científica, de difusió i de personal. La unitat bàsica d'actuació està formada per un arqueòleg, un cap de colla i els auxiliars d'arqueologia, amb la participació opcional d'un dibuixant i/o topògraf.

L'entorn financer i jurídic

Aquesta part de la sessió pretén, a partir dels nostres cinc anys de treball, oferir una visió global, des d'un punt de vista arqueològic i empresarial, dels factors externs i interns que incideixen en el funcionament d'aquest tipus d'empresa. També cal remarcar que els plantejaments exposats s'emmarquen dins de la situació professional existent a Catalunya, ja que la situació a la resta de comunitats autònomes pot ser diferent.

La Constitució espanyola atribueix les competències en matèria de cultura a les comunitats autònomes. Per tant, la Generalitat de Catalunya regula totes les intervencions arqueològiques que es duen a terme en el seu àmbit territorial. Aquestes competències s'han plasmat en ordres i decrets entre els quals destaca, pel que fa referència estricta a l'àmbit de l'arqueologia, el Decret 231/1991, de 28 d'octubre, sobre les intervencions arqueològiques. I, darrerament, s'ha aprovat la Llei 9/1993 sobre el patrimoni cultural català, que estableix l'actual marc i complementa el decret esmentat anteriorment.

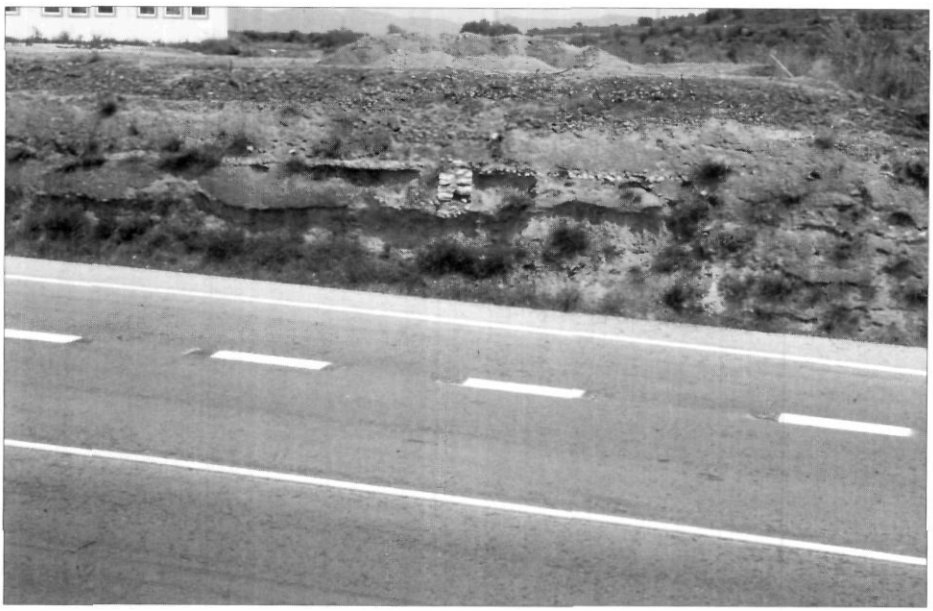

Figura 2. Vista del talús oriental de la variant de passada pel jaciment

Figura 3. Detall d'un mur i un paviment en el qual es pot apreciar el procés de degradació

Així, trobem que totes les excavacions a Catalunya han d'estar degudament autoritzades pel Departament de Cultura. Aquesta autorització (permís d'excavació) és nominal per tal de designar un responsable davant l'administració. L'aparició de les d'empreses d'arqueologia planteja el problema que si bé un professional liberal és el responsable de la intervenció, dins d'una empresa això no queda tan clar, ja que no se'n defineix la responsabilitat. Per una banda, el representant legal de l'empresa signarà un contracte amb l'administració pel qual es compromet a lliurar tota la documentació que exigeix la llei, mentre que, per altra banda, hi haurà un director nominal de l'excavació, que pot pertànyer a l'empresa o només ser contractat per aquesta, que també respon davant de l'administració.

D'altra banda, si una empresa s'entén com un grup de professionals que s'han associat per tal de poder afrontar millor el mercat laboral i oferir un millor servei i acceptem que es tracta d'un "equip de treball", hem d'entendre que si bé el director de l'excavació és l'únic que està a l'excavació, a l'hora d'elaborar la memòria no poden elaborar tot l'equip. Per tant, no hauria de ser una persona sola la que assumís la responsabilitat de tota la memòria, sinó l'empresa. Aquest problema ha estat parcialment solucionat afegint darrere dels noms que figuren en el permís d'excavació, entre parèntesis, el nom de l'empresa a la qual pertanyen o per la qual treballen en aquella actuació concreta.

Inicialment, cal establir una diferència organitzativa estrictament formal: el professional liberal que exerceix la seva professió de forma individual i les empreses constituïdes com a unitat econòmica i jurídica. Ambdues fórmules organitzatives pretenen dur a terme una activitat de producció o de serveis i compleixen, a priori, totes les obligacions fiscals i tributàries que exigeix la llei. És a dir, estar al corrent en el pagament de l'IAE, l'IVA i l'IRPF. Aquí hauríem d'incloure altres obligacions com són el fet d'estar col·legiats i la subscripció d'una assegurança de responsabilitat civil.

Dins del món de l'arqueologia, i al contrari d'allò que succeeix en altres professions liberals —com arquitectes, advocats, etc.—, no són els mateixos professionals els que tarifen els seus serveis, sinó que la Generalitat de Catalunya estableix unes tarifes fixes per a les excavacions d'urgència que ells contracten a professionals liberals o empreses. Hem de tenir en compte que prop del 90% de les intervencions d'urgència que es realitzen a Catalunya les gestiona el Servei d'Arqueologia; dins d'aquest concepte s'inclouen tant les que finança directament la Generalitat com les que, a través d'aquesta institució, financen empreses privades.

Per tal de solucionar aquest problema, és bàsic, primer, que l'administració de la Generalitat apliqui unes tarifes que s'ajustin més als costos reals de l'activitat i que permetin poder fer front a totes les obligacions assumides i, d'altra banda, que no es gestioni el diner privat amb aquests mateixos barems sinó que es liberalitzin les tarifes i que sigui el mateix col·lectiu el que estableixi els preus dels seus serveis. Relacionat amb això hi ha els costos derivats de la realització dels informes i la memòria d'intervenció. Aquest cost no es pot valorar mai de forma prèvia i sempre és comptabilitzat en funció de les hores d'excavació arqueològica efectuades, indiferentment de la complexitat estratigràfica i arquitectònica del jaciment i del volum del material arqueològic recuperat.

Figura 4. Vista del talús occidental de la variant de passada pel jaciment. S'hi poden apreciar tres murs afectats

Figura 5. Detall d'un dels murs tallats, que actualment fa de marge, que encara conserva restes d'arrebossat

Figura 6. Vista general de la zona delimitada, situada entre Fintral i el curs del torrent

Figura 7. Detall d'un dels murs tardorepublicans o alt imperials documentats en el fons de les rases

Del fet que la major part del treball prové de contractes amb l'administració, se'n deriva un greu problema que afecta tant les empreses d'arqueologia com els professionals liberals. La dependència laboral amb l'administració representa un greu perill per a les empreses d'arqueologia, ja que es troben a les mans de, pràcticament, un sol client del qual depèn totalment la seva continuïtat com a empresa. D'aquesta dependència es desprèn una nova dificultat com és el retardament en el pagament de les factures, circumstància que comporta despeses financeres i un increment de les despeses generals.

A més a més, la situació econòmica actual incideix principalment en els pressupostos del Departament de Cultura, del qual provenen gran part dels fons que financen l'activitat arqueològica que es desenvolupa a Catalunya. Hem de tenir en compte que la cultura no sempre es considera una necessitat bàsica i, per tant, és molt sensible a les variabilitats de la situació econòmica. També la situació fiscal afecta sensiblement les empreses d'arqueologia, en funció del tipus d'empresa que s'hagi escollit (la majoria de les que trobem a Catalunya són cooperatives de treball associat, societats civils privades o comunitats de béns). Un possible canvi en la legislació que regula aquestes fórmules empresarials afectaria, a favor o en contra, un teixit tan sensible com són les petites i les mitjanes empreses. Les empreses tenen com a punt molt negatiu dins de la fiscalitat el fet que han de fer les liquidacions d'IVA, IRPF i altres impostos, la major part de les vegades abans d'haver cobrat les factures, fet que els pot obligar a recórrer a crèdits bancaris.

Una cooperativa com Codex disposa de l'avantatge fiscal de poder capitalitzar l'atur dels seus components, rep algunes bonificacions per a la constitució i reduccions en els impostos, pot accedir a subvencions i es pot escollir el règim de seguretat social. Altrament, es pot constituir amb un capital mínim i la societat respon pel que té i els socis tan sols amb el capital que hi han aportat. En canvi, aquesta fórmula empresarial presenta una sèrie d'inconvenients. Així, s'ha de constituir l'empresa davant de notari i dotar-se d'uns estatuts socials i té l'obligatorietat de portar comptabilitat. Finalment, en no haver-hi necessitat de tenir capital ni material immobilitzat, és molt difícil aconseguir crèdits a llarg termini, a no ser que els socis els avalin amb el patrimoni particular.

Anàlisi laboral del sector

Intentarem analitzar el sector de serveis culturals en què es troba inserida una empresa d'arqueologia. Aquest sector té una curta experiència i moltes aplicacions que, en consonància amb el desenvolupament del valor social de l'arqueologia —íntimament lligat a una creixent demanda social de consum de patrimoni (patrimoni cultural)—, actualment tendeix a potenciar les activitats vinculades al tractament i la difusió del patrimoni arqueològic. Aquesta tendència obliga a una formació dels professionals en àmbits que fins ara havien quedat en segon terme.

El nostre sector laboral es caracteritza per ser un àmbit laboral poc vertebrat i professionalment no cohesionat, no reconegut a molts nivells: fiscal, titulació acadèmica, qualificació laboral, etc. A més a més, i com ja hem comentat, el fet de no tractar-se d'una necessitat bàsica fa que sigui molt sensible a les oscil·lacions de l'economia general del país. Malauradament, dins de l'oferta que les empreses d'arqueologia ofereixen als promotors particulars, es valoren més altres factors com la disponibilitat immediata, la

disponibilitat d'increment i de reducció de l'equip de treball en una intervenció concreta i major rapidesa pel que fa a l'execució de l'obra. El treball en equip és molt més rendible i el lliurament de memòries més ràpid i de més qualitat.

La vil·la romana del torrent de Vallmoll. Situació i antecedents

El jaciment es troba a poc menys d'un quilòmetre del poble de Vallmoll i a uns quinze de l'antiga Tàrraco (figura 1). Aquesta vil·la es troba en el cim d'una terrassa situada al marge esquerre del torrent, prop del seu aiguabarreig amb el riu Francolí. És a una distància que oscil·la entre els 20 i els 50 metres i a una alçada compresa entre els 10 i els 15 metres. Es troba en la partida coneguda amb el nom de "les Comes", i la manera més fàcil d'accedir-hi és a través del camí que enllaça la variant de la N-240 amb la fàbrica de materials PVC Finstral, SA. La denominació de "vil·la" del torrent de Vallmoll és establerta pel Servei d'Arqueologia en el moment de la redacció del permís d'excavació. Sembla, no obstant això, que entre els vilatants predomina la denominació de "vil·la de les Cavalleries".

Figura 8. Detall de la rasa efectuada prop del talús de la carretera

rapidesa i el preu davant d'altres, que, en principi, podríem considerar que són prioritàries, com la qualitat del servei i la seguretat dels resultats.

L'esgotament de les sortides tradicionals (universitat, funcionariat, museus) i la manca d'una correcta adequació entre el mercat laboral i el volum de llicenciats que produeixen les universitats genera actualment un desfasament entre l'oferta i la demanda. Si bé és cert que, en el darrer decenni, l'oferta de treball provinent de l'arqueologia d'urgència ha augmentat, aquest increment actualment ja no és suficient per absorbir el conjunt de professionals que, com a única sortida possible, han optat per aquesta via. Aquesta situació ha derivat en un progressiu augment de la competència dins del sector, ja sigui sota la fórmula de professional liberal o bé sota alguna fórmula d'organització empresarial. De fet, el motiu principal a partir del qual sorgeixen la majoria d'empreses és la necessitat de cercar mitjans d'autoocupació que superin les limitacions inherents al treball individual i permetin optar a feines de major envergadura. Així, doncs, actualment el nombre d'empreses que tenen com a objecte social l'arqueologia a Catalunya ha experimentat un important increment que pot produir, considerant les especificitats del sector, una dura competència que, si no som capaços d'autoregular, anirà en detriment tant del patrimoni arqueològic com de la nostra supervivència com a professionals.

D'altra banda, hi ha també una competència externa que fa que els professionals de l'arqueologia quedin al marge d'activitats que per la seva naturalesa haurien de ser assumides per aquest col·lectiu. Proliferen altres empreses que, aprofitant els buits legals que hi ha respecte al tema, realitzen tasques impròpies. Són les empreses o consultores que es dediquen a l'elaboració d'estudis d'impacte ambiental i que no tenen especialistes per valorar la part d'impacte sobre el patrimoni cultural. Per tant, l'elaboren igualment limitant-se a consultar les cartes arqueològiques corresponents, sense dur a terme una prospecció arqueològica intensiva dels terrenys afectats.

Una gran part de les empreses constructores s'ha especialitzat en restauració i rehabilitació d'edificis i monuments. Això sovint entra en conflicte amb els criteris d'empreses d'arqueologia i restauració. En darrer terme, la difusió del patrimoni arqueològic (adequacions museogràfiques, exposicions, projectes d'adequació de restes arqueològiques, etc.) ha estat, en gran part, assumit per empreses de disseny i arquitectes, relegant la figura de l'arqueòleg, en els millors dels casos, a un paper merament assessor.

En definitiva, podem establir una sèrie de dificultats que no difereixen de les que pateixen altres tipus d'empreses i que condicionen el desenvolupament normal de l'activitat. En ser una empresa petita i pel fet de treballar per a l'administració, hi ha uns elevats costos financers per afrontar els terminis de cobrament. A això, s'hi ha d'afegir uns costos d'infraestructura i de contractació de personal, en els moments en què el personal de l'empresa no pot assumir tots els compromisos que té adquirits. Per tant, ha de contractar arqueòlegs i formar personal extern com a auxiliars d'arqueologia. El darrer inconvenient és la dificultat de planificar el treball a mitjà termini, ateses les característiques pròpies d'una oferta laboral d'aquest tipus.

Els avantatges que troben són que una empresa sempre pot oferir més garanties davant dels clients, ja que qui respon no és una persona física sinó un col·lectiu. Es disposa de personal especialitzat en tots els àmbits d'actuació i es garanteix una major rapidesa en l'execució de la intervenció. En disposar de més recursos humans, hi ha una major

Tradicionalment, aquesta zona ha esdevingut el pas obligatori per anar a les planúries interiors de les comarques de Lleida. Així, en l'antiguitat es coneix el pas de la Via Aurèlia, que naixia a Tàrraco i, pel marge dret del Francolí, comunicava amb les antigues Ilerda i Caesaraugusta, una funció que actualment desenvolupa la carretera N-240.

El jaciment arqueològic més reconegut en aquest terme municipal és el poblat ibèric dels Garràfols, situat al sud-oest de la vil·la i sobre una petita elevació, semblant a l'ocupada per la vil·la romana, sobre el marge esquerre del torrent de Vallmoll. D'aquest poblat, descobert fortuïtament a mitjan del segle passat i del qual es van localitzar diversos murs i una sitja, en procedeixen diversos materials que es troben dipositats en el Museu Salvador Vilaseca de Reus. Altres indicis són el pont de pedra, al qual algunes persones atribueixen uns antecedents romans, i l'ermita de la Mare de Déu del Roser, bastida parcialment amb materials d'origen romà i que, versemblantment, procedeixen d'aquesta vil·la per la seva proximitat, uns 300 metres. Darrere de la vil·la, també es va descobrir, de manera fortuïta, en el decurs de treballs agrícoles, un conjunt de dòlies seccionades a l'alçada de la carena. És també de destacar, en una zona propera, la troballa d'un sarcòfag romà dels segles III o IV dC, reutilitzat com a abeurador, i que actualment roman dipositat en el Museu Nacional Arqueològic de Tarragona.

Descripció de les restes conegudes

Les restes arqueològiques que es coneixien amb anterioritat a la intervenció foren posades de manifest pel rebaix efectuat durant el traçat de la variant de la N-240. Aquesta acció provocà una afectació no controlada d'una àrea aproximada de 2.000 metres quadrats. Malgrat aquest fet i els treballs agraris que s'han anat desenvolupant en aquesta zona, l'estat de conservació de les rases visibles és en general satisfactori. En els talls són visibles les restes de diversos murs de petites dimensions (entorn de 0,5 metres d'amplada i d'alçada visible) que delimiten diversos àmbits pavimentats amb *opus signinum* i amb una funcionalitat no determinada (figures 2 i 3). Aquests paviments, que sovint recolzen en nivells argilosos presumptament naturals o estèrils, presenten una escassa preparació constructiva que no excedeix els 20-25 centímetres de gruix. Està formada per un llit de còdols mitjans i per damunt seu s'estén una capa de preparació de morter, pedres i fragments ceràmics de petites dimensions i l'emblanquinat final.

En el marge meridional, que separa la plana situada davant de la fàbrica Finstral i un camp d'avellaners que arriba fins al torrent, es visualitza un mur romà encofrat i compost de pedra i morter de calç (*opus signinum*). Aquest mur ha estat refet en part en època moderna i, a sobre seu, s'hi ha aixecat el marge de separació entre els dos camps esmentats. També és apreciable, en la part superior d'aquest mur, una canonada de ceràmica amb un diàmetre intern de prop de 6 centímetres i que podria correspondre a un desguàs; bé d'un dipòsit o de drenatge de les aigües pluvials entollades. En el tall també s'aprecien les restes d'un altre paviment en *opus signinum*. No obstant això, destaca el primer mur esmentat, ja que en alguns punts arriba fins a una alçada de 3 metres i, per les seves característiques, fa pensar que antigament podria esdevenir el límit sud-oriental de la vil·la i devia acutar com a mur de contenció i, alhora, de protecció davant de les previsibles avingudes del torrent.

Aquest mateix mur continua en direcció nord-oest i és seccionat perpendicularment per la carretera N-240. Ja a l'altra banda, on s'aprecia en una alçada superior als dos metres i una amplada de poc més d'un metre, presenta en el costat meridional les restes d'un arrebossat parcialment degradat (figura 5), que mostra darrere seu com la superfície del mur està repicat en forma d'espiga per facilitar la seva subjecció. No gaire lluny de la carretera el mur fa angle i continua en direcció oest, i constitueix un altre marge de separació dels actuals camps de conreu.

En aquest mateix tall occidental es visualitzen, al nord del mur descrit, dues parets més, igualment de grans dimensions (figura 4), i un altre paviment en *opus signinum*. Ambdós murs continuen sent d'*opus caementicium*, tot i que el mur central conserva encara un cos superior, visible en un cap d'avellaners, constituït per carreus de grans dimensions i que sembla que giri en semicercle fins a enllaçar amb el mur superior.

Descripció de la intervenció

L'actuació efectuada per Codex consistí en una excavació de delimitació d'una part de la vil·la, la més propera al torrent, i que es trobava afectada per la construcció d'una nau industrial de la fàbrica Finstral. La zona delimitada comprenia dues terrasses en les quals s'havia practicat el conreu de l'avellaner (figura 6).

Es realitzaren de forma manual deu rases situades en la perifèria de la vil·la, en la zona més propera al torrent i on les restes arqueològiques revesteixen menys importància. La seqüència apreciada en la majoria de les rases constata un seguit de nivells de terraplenaments, de característiques físiques molt homogènies en cada un dels marges. Un altre tret uniforme és l'aparició de fragments ceràmics de la producció blava catalana del segle XVIII, cosa que ens fa pensar que aquest fou el moment de creació dels marges de conreu, guanyant terrenys al curs del torrent. Aquest fet implicà el desplaçament de terres, les quals, segons indica el material ceràmic recuperat, foren extretes d'indrets d'ocupació romana.

Les restes romanes documentades es concentren en l'extrem nord-est de la finca. Són escasses restes de murs, compostos de blocs de pedra no escairats, de petites i mitjanes dimensions i travats amb argiles (figura 7). Malauradament, de manera cronològica no hem pogut precisar el moment de creació i d'utilització dels àmbits presumptament delimitats per aquestes estructures. Sembla que aquestes restes corresponguin a una fase inicial de la vil·la, atesa la localització de ceràmica tardorepublicana.

D'altra banda, es realitzà una rasa en l'esplanada situada davant de la fàbrica, ben a prop del talús de la carretera, per documentar la seqüència estratigràfica que es pot apreciar en aquest perfil. Aquí, per sota dels nivells moderns de terraplenament, es documentà un nivell de soterrament d'època romana que cobria les escasses restes de dos murs de pedra irregular lligada amb argila. Aquestes evidències reflecteixen una segona fase constructiva que se situa per damunt d'un paviment d'*opus signinum*, semblant als que es poden apreciar en el tall de la carretera (figura 8). Cronològicament només disposem d'un fragment de la forma Hayes 67 en T.S. Africana D, que permet situar l'abandó de la primera fase entre mitjan segle IV i tot el segle següent.

Valoracions finals

Cal tenir present que les dades obtingudes durant aquesta intervenció estan fortament condicionades pel tarannà de l'actuació arqueològica efectuada. Així, si als inconvenients de cenyir la recerca estratigràfica a les reduïdes dimensions d'una rasa de delimitació, hi afegim l'escassetat de les restes constatades, ens trobem que les conclusions que cal elaborar seran igualment parques i, sobretot, molt condicionades a una excavació en extensió. Des d'aquesta premissa, cal entendre només els resultats obtinguts com la constatació de restes arqueològiques en la parcel·la delimitada, i que les dades obtingudes esdevenen aspectes indiciaris respecte a la vil·la, la seva periodització i la seva evolució.

Cronològicament, el conjunt material recuperat no és gaire abundant, però hem de destacar la presència de fragments de Campaniana A, com l'indicador més antic, i de T.S. Africana De, com el més tardà. També s'han identificat mostres de Campaniana B, T.S. alt imperial, T.S. Lucente i diversos contenidors amfòrics. Tot això ens reflecteix una ocupació antròpica mínima compresa entre els segles II aC i V dC (figura 9).

Per totes aquestes qüestions, la vil·la romana del torrent de Vallmoll o de les Cavalleries constitueix una mostra més de la intensa ocupació agrícola del *territorium* de

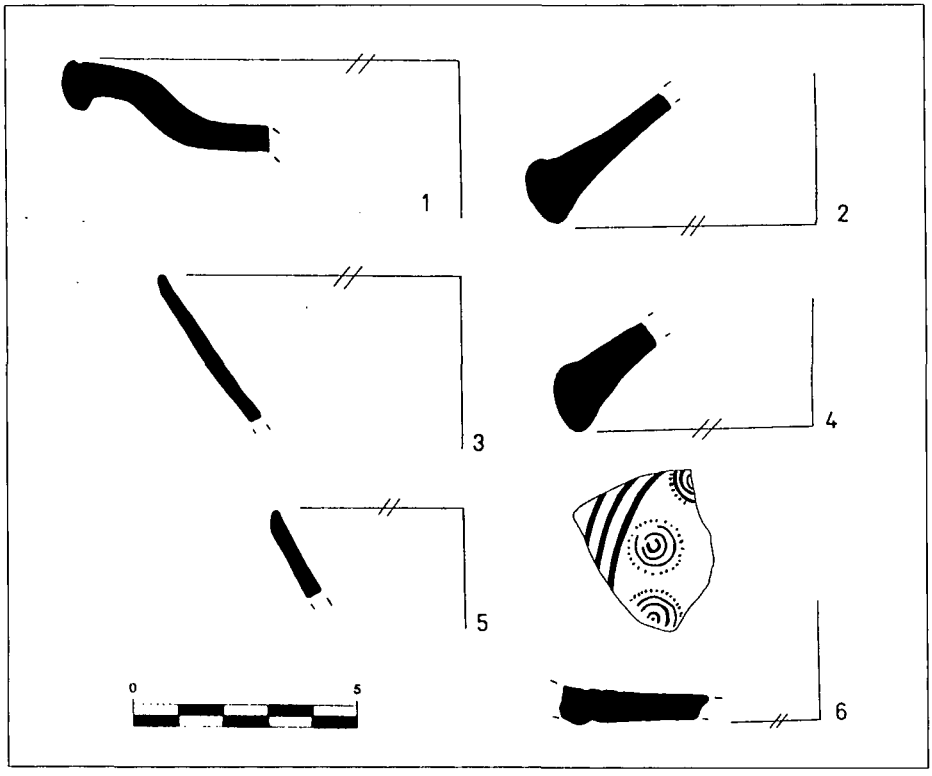

Figura 9. Dibuix dels fragments ceràmics més rellevants. 1, T.S.A. D forma Hayes 67; 2 i 4, Comuna africana Ostia IV, figura 60; 3 i 5, T.S.A. C Lamb. 40 bis; 6, fragment de fons estampat de T.S.A.D.

Tàrraco. Aquest poblament dispers esdevé, a partir dels nombrosos descobriments de l'arqueologia, un fet històric de gran intensitat i importància. La rellevància que aconseguí la mateixa ciutat ho justifica. És per això que, en aquesta comarca natural del Camp de Tarragona, naixeren, a l'entorn de la ciutat i a partir de final de la república i inici de l'alt imperi, tot un seguit d'explotacions rurals que, en les mans de contingents de procedència itàlica, conreaven les terres de la nova província romana. La ubicació d'aquestes unitats d'explotació agrícola, les vil·les, es realitzà en les planúries i, preferentment, prop dels recursos aqüífers i dels accessos viaris o de comunicació, l'ús dels quals facilitava el transport de l'excedent productiu a la ciutat. La vil·la de Vallmoll compleix aquests requisits.

Finalment, cal tenir present que l'actual context garanteix que un fet com el que es va produir durant el traçat de la variant de la carretera N-240 no es tornarà a produir. No obstant això, les conseqüències d'aquest fet encara es produeixen, en el sentit que els talls produïts es troben subjectes a un procés, lent però continu, de degradació ambiental. Per evitar això, cal reflexionar sobre la conveniència de traçar, de forma paral·lela als talls de la carretera, uns murs de contenció que permetin cobrir les restes que actualment estan descalçades i exposades a la degradació de la pluja.

Bibliografia

GAVALDÀ I TORRENTS, A. (1983): *El llibre de Vallmoll.* Institut d'Estudis Vallencs. Estudis Comarcals 1. Valls.

FUSTÉ I GAVALDÀ, A. (1984): *Recull monogràfic i històric de Vallmoll.* Vallmoll.

VILASECA, L. (1968): "Notas de arqueología de Cataluña y las Baleares". *Ampurias*, XXX. Barcelona.